

A géta-dákok történeti útja

Hazánk ókori lakói, a géta-dákok 2500 évvel ezelőtt kerültek először az írott történelem lapjaira, képletesen szólva, ezzel az ismeretlenség homályából a történelem színpadára léptek. Amint erről egy korábbi írásunkban már beszámoltunk (Korunk, 1986. 7.), a történetírás atyja, Hérodotosz a perzsa királynak, Dáriusnak i. e. 514-ben a szkíták ellen viselt hadjáratáról írva ismerteti a gétaák vitéz magatartását, és azt állítja róluk, hogy a „trákok közül a legbátrabb és a legigazságosabb emberek”. Hérodotosz nemcsak a gétaák merész szembenállását beszéli el, hanem leírja szokásaikat és vallási hiedelmeiket is. Ez az első alkalom, amikor az írott történeti forrásokban említés történik a géta-dákokról. Ennek az önmagában is jelentős történeti eseménynek 2500. évfordulója alkalmával, úgy véljük, helyénvaló, hogy ezt az ünnepi megemlékezést a gétaák történeti útjának bemutatására használjuk fel.

Egy nép története természetesen nem akkor kezdődik, amikor az írásba foglalt történelem először tesz említést róla. A rómaiakról az első írott feljegyzések az i. e. VIII. századból származnak, de múltjukat ma már sok évszázaddal korábbra visszamenően be tudjuk mutatni. A rekonstruált görög történelem több mint ezer évvel megelőzi a görögök első írásos említését. A régmúltnak a hagyományokban elmosódóan fennmaradt történéseit csak később foglalták írásba, de azok kontúrjait a régészeti ásatások és a nyelvészeti kutatások egyre élesebbé teszik, az emlékezet fehér foltjait pedig eseményekkel töltik ki, és annak szétzoredezett, málladozó felszínét a valóságnak megfelelően helyreállítják, rekonstruálják.

A román nép elődeiről szóló első írásos feljegyzésnek 2500. évfordulóján képzületben vándoroljunk vissza e hosszú időszak kezdetére, vagyis az i. e. 514. évre, és ott most ne Dárius felvonuló szárazföldi és tengeri haderőit szemléljük meg, hanem mintegy időtoronyban állva, először nézzünk visszafelé, arra az útra, amelyet a géta-dákok addig az ideig megtettek, majd előretekintve figyeljük meg, hogy időben felénk haladva, miként alakult későbbi történelmük, milyen változások következtek be társadalmi és kulturális életükben.

Az előzmények

A ránk maradt nyelvészeti emlékek alapján a nyelv- és a történelemtudomány már a múlt század folyamán megállapította, hogy a trákok és természetesen a gétaák is, az indoeurópai népek nagy családjához tartoztak.

Az indoeurópai népek és nyelvek régmúltját még ma is rendszeresen kutatják, de még mindig a véglegesen nem tisztázott kérdések közé tartozik. Az indoeurópai törzsek és nyelvek kialakulási idejét a csiszolt kőkorszak végére, a fémkorszak elejére szokták helyezni, területét pedig a Rajna és a Bajkál-tó között elterülő, legelőiben gazdag síkvidékekre, egyes kutatók a Skandináv-félszigetre, mások a Balti-tenger partvidékére, a Duna és a Volga közötti területekre, a Közép-Duna vidékére, a német vagy a lengyel alföldre.

Az indoeurópai nyelvcsaládon belül két, ún. *szatem* és *centum* ágat szokták megkülönböztetni. A *szatem* nyelvek főként keletiek; ide tartozik a szanszkrit, iráni, trák, géta-dák, örmény, a későbbiek közül az albán és a balti-szláv stb. A *centum* csoportba sorolják a hettita, görög, latin, kelta, tokhár, germán stb. nyelveket. A *centum* nyelvekben a kemény szájpadozáson képzett palatális k hanggal szemben a *szatem* csoportban réshang áll, vagyis *k* helyett *sz*, így például a latin *centum* szónak a szanszkrit *szatem* felel meg.

Az i. e. III. évezred végén, a II. elején megindult az indoeurópai törzsek Indiától az Ibér-félszigetig tartó nagy vándorlása. Ennek során Indiát az áryák, Iránt a médek és a perzsák. Kis-Ázsiát a hettiták, a Balkán-félszigetet a görögök, trákok, illirek, Itáliát az itálikus, köztük a latin törzsek árasztották el. E mozgásba lendült törzseket a szakkutatás áryáknak, indoeurópaiaknak vagy indogermánoknak nevezi. Az árja elnevezés nem valamilyen magasabb rendű rasszot fejez ki, mint ahogyan azt a fasizmus hirdette, hanem az elnevezés az Indiába beözönlő, magukat áryáknak, nemeknek nevező törzsektől származik. Az indoeurópai elnevezés

azt fejezi ki, hogy e törzsek keleti csoportjai Indiában, a nyugatiak pedig Európában telepedtek meg, hasonló jelentésű az indogermán szakkifejezés is, és azt jelzi, hogy e törzsekhez keleten az indiaiak, nyugaton pedig a germánok tartoznak. A kutatás általában megegyezik abban, hogy sem valamilyen egységes indoeurópai ősnyelvről, sem pedig valamilyen egységes őscsoportról nem beszélhetünk. Megjelenésükkel megkezdődött az elfoglalt területek indoeurópaizálása.

Hazai viszonylatban az indoeurópaizálási folyamat az i. e. III. évezredben kezdődött el, és eredményeként az egész Balkán—Duna—Kárpátok térségben alapvető népi és kulturális átalakulások mentek végbe, amelyeknek során a neolitikus és a bronzkorszak kulturái és törzsei összekeveredtek a betelepülő indoeurópaiakkal és azok kultúrájával, aminek következtében — hogy I. Nestor professzor szavait idézzük — „ez a terület a trákok lakóterületévé vált, akikből azután kiváltak a géta-dákok”. A hazai régészeti kutatás részletesen bemutatja ezt a bonyolult folyamatot, a különböző helyi kultúrák fokozatos átalakulását és lassú egységesedését. Nincs itt helyünk e folyamat részletes ismertetésére, csupán hivatkozunk a kolozsvár-napocai neves kutatóknak, I. H. Crişannak ebben az évben megjelent *Spiritualitatea geto-dacilor* című könyvére, amelynek első fejezete ezt a folyamatot ismerteti.

E terület további fejlődését egy nagyobb népmozgás befolyásolta. Az i. e. II. évezred közepére tehető „égei népvándorlás”, amely a Fekete-tenger északi partvidékeiről indult el, kiterjedt Kis-Ázsiára, a Balkán-félszigetre, Egyiptomban pedig a „tengeri népek betörése” néven vált ismertté. Hazánk területét, eddigi ismereteink alapján, ez a népmozgás csak kisebb mértékben érintette. A trák törzsek közül az i. e. I. évezred kezdetén megindult a további elköltöztetés, differenciálódás, amelynek során a Balkán-hegységtől az Északi-Kárpátokig az ún. géta-dák törzsek, a Balkán-hegységtől délre pedig a tulajdonképpeni trák törzsek alakultak ki. Régészeti szempontból az előbbieket az ún. Basarabia kultúra egységesítette, amely kiterjedt a Bánságra, Munteniára, Moldva déli részére, Basarabia északi és középső területeire, a Maros medencéjére és a Duna, valamint a Balkán-hegység közötti területre. Hérodotosz tudósításaiból kiderül, hogy a géta-dákoknál ekkor már nemcsak a közös vallási hiedelmek alakultak ki, hanem a társadalmi tagozódás is megindult, és a hatalmat az egyre jobban megszilárduló nemzeti és törzsi arisztokrácia tartotta kezében.

Ami azután következett...

Az i. e. 514. évi képzeletbeli időtoronyból most fordítsuk tekintetünket előre, és kíséreljük végig a géta-dákok politikai, társadalmi és (érintőleg) kulturális fejlődését. Vizsgálódásunk erre a szakaszra vonatkozóan már könnyebb, mert több dokumentum áll rendelkezésünkre. Írnak róluk a történészek, megemlékeznek a filozófusok, Platon, Arisztotelész, és utalnak rájuk a tragédia- és a komédiáirók. Ismeretes, hogy Platon *Kharmidész* című dialógusában Zalmoxisz egyik orvosának a tanácsát említi, aki azt tartja, hogy betegség esetén nemcsak a beteg részt, hanem az egésztest kell megvizsgálni, „a szemeket a fej nélkül és a fejet a test nélkül nem lehet meggyógyítani”.

Az írott forrásokból kiderül, és ezt a régészeti ásatások is igazolják, hogy a fejlődés az Al-Duna mentén élő törzseknél gyorsult fel a leginkább, mert ezek közvetlen kapcsolatot tarthattak fenn a Fekete-tenger partvidékén fekvő görög városokkal, Iztriával, Tomisszal, Kallatiszsal, és az állattenyésztés meg a földművelés mellett kézművességgel és kereskedelemmel is kezdtek foglalkozni.

A felgyorsult fejlődés következtében a törzsi rendszer bomlásnak indult, és fokozatosan nagyobb területeket magukba foglaló törzsszövetségek, kezdetleges politikai alakulatok jöttek létre. Az i. e. IV. század második felében ilyen alakulatokkal találkozunk Moldva déli részén és Havasalföldön. Fejlődésüket siettetta a délről egyre inkább fenyegető veszély: a II. Fülöp, majd Nagy Sándor uralkodása alatt megszilárdult makedón birodalom. Ismeretes, hogy i. e. 335-ben egyik ellenségének üldözésére Nagy Sándor átkelt a Dunán, Arrianosz *Anabaszisz* című művében ismerteti a hadjárat lefolyását. A makedónok a helyi lakosságnak egyetlen fából kivájt, főként halászásra használt csónakjain keltek át a folyó bal partjára, ahol kiterjedt, rezgő búzatáblákat találtak, amelyeken a katonák csak úgy tudtak áthatolni, hogy keresztben tartott hosszú dárdaikkal a búzafejeket lehajlították. A géta hadsereg 4000 lovasból és 10 000 gyalogosból állott, amellyel Nagy Sándor 1500 lovas és 4000 gyalogost állított szembe. Győzelmét meglepetésszerű támadásának köszönhette, mert a meglepett géták egy várat feladva és gazdag zsákmányt hagyva hátra visszavonultak. A géta hadsereg nagy száma, a búzamezők

jól tükrözik a géták fokozódó gazdagságát. Néhány év múlva, i.e. 326-ban Nagy Sándor egyik hadvezére, Zopürion kelt át a Dunán, és intézett támadást a szkíták ellen. Visszatérteben a géták, kihasználva a megáradt folyó nyújtotta lehetőséget, megtámadták Zopüriont, és a csatában 13 ezer főnyi hadserege megsemmisült. Az i.e. III. század elején Trákia hellenisztikus királya, Lüsizimakhosz és fia, Agathoklész indított hadjáratot a Havaselyén uralkodó géta király, Dromikhaitész ellen. Az ókori történetírók, Diodorosz Szikulosz, Sztrabón, Pompeius Trogus, Plutarkhosz és mások szerint Dromikhaitész nemcsak győzelmet aratott a betolakodók felett, hanem „politikai leckét” is tartott nekik. Miután foglyul ejtette őket, ezüst- és aranyedényekkel megrakott fényes asztalt terítettet számukra, míg maga és az övéi egyszerű fa- és cserépedényekből fogyasztottak el zöldségből és kevés húsból álló ételüket, jelezve ezzel, hogy ő és népe szerény egyszerűségben él, és nincs értelme, hogy fényűző, gazdag királyok háborút viseljenek ellene.

Az i.e. III. században új gazdasági jelenség tűnt fel: a vert pénz használata. Először a makedón királyok pénzeit vezették be, később ezeket utánozva saját pénzt is verettek. A gazdasági élet fellendülését, a vagyonfelhalmozódást a nagy számban előkerült kincsleletek igazolják. Itt csak néhányat említünk. Az i.e. IV. század közepéről keltezhető az agighioli, egy ezüst sisakot, egy pár lábvértet és két kelyhet tartalmazó antropomorfikus és zoomorfikus ábrákkal díszített kincslelet. Ugyancsak a IV. századból származik a két és fél kg súlyú, 70 darabot tartalmazó báiceni-i aranylelet. Egy pereteui (Teleorman megye) „hercegi sírból” aranyozott ezüst sisak, férfifejet ábrázoló figura és érdekes díszítményekkel ékesített tárgyak kerültek felszínre az i.e. IV. századból. Művészi kivitelezésével lép meg az i.e. III. századból származó poróianai rhyton (ívökupa).

A kincsleletek, főként azonban a pénzleletek tanulmányozásából a hazai történetírás arra a következtetésre jutott, hogy az i.e. III. és II. század folyamán a Dunától északra négy nagyobb politikai alakulat jött létre. Az egyik Moldva déli részén, a Bodza-szorossal átellenben. Feltehetően ennek a törzsszövetségnek volt a vezetője Zalmodégikosz, az 1959-ben felfedezett isztriai feliraton szereplő géta-dák király.

A második nagyobb politikai alakulat a Havasalföldre tehető és a dromikhaitészi törzsszövetség folytatásának tekinthető. A harmadik Olténia és a Bánság területén jött létre, melynek megszilárdulásához feltehetően a kelta szkordiszkoszok támadásai is hozzájárultak. A negyedik Erdély déli részén, a mai Hunyad megyében és környékén jöhetett létre.

A következő, az i.e. I. évszázad közepén ezeket a nagyobb politikai egységeket kovácsolta össze egyetlen királyságba a géta-dák központosított, független állam megalapítója, Burebista.

A géta-dák társadalom alakulása

A politikai fejlődés felvázolása után vessünk egy pillantást a géta-dák társadalom alakulására, amely ezt a fejlődést szükségszerűvé és lehetővé tette. A rá vonatkozó írott források többsége látszólag későbbi korból származik, a valóságban azonban ezek mind néhány, közben elveszett, alapvető műre vezethetők vissza. Ezek közé tartozik Traianus orvosának, Kritónnak a gétákról írott könyve, Traianus császárnak a dák háborúkról szóló „Magyarázatai”, a Dáciába menekült görög filozófusnak, Dio Khrüszosztosznak *Getica* című műve, a görög történetírónak, Appianosznak Dáciáról (*Tész Dakikész*) írt tanulmánya és a szenátor Dio Cassiusnak ugyancsak *Getica* című könyve. A későbbi források lényegében ezekből táplálkoznak. Itt elsősorban az i.sz. VI. században élt Jordanes *Getica* című művére gondolunk.

Amint már rámutattunk, a géta-dák társadalom tagozódása korán megkezdődött, hiszen Hérodotosz is beszél az ország vezetőiről, az „első emberekről” (*hol prótoi tón asztón*), akik számára Zalmoxisz külön házat épített. Nyilvánvaló, a nemzetségi- és törzsfőkről van szó, akik már abban az időben nagy szerepet játszottak a közösség életében.

A történeti források a géta-dákoknál az i.e. I. századtól kezdve két alapvető társadalmi csoportot különböztetnek meg: a *taraboszteszt* vagy *pilleatt*, illetve a *pilophoroinak* nevezett arisztokráciát, azaz uralkodó osztályt, mely fején süveget (*pileus*) viselt, ide tartozott a világi arisztokrácia és a papság; és a vele szemben álló köznépet, amelyet *capillati* vagy *comati*, azaz „üstökösök” (hajadonfővel járók) névvel illették.

A világi vagy laikus arisztokráciához tartoztak a nemzetség- és törzsfők, a nagy családok fejei, ezek leszármazottai, akiket Hérodotosz *hoi protoinak* (első embereknek) nevez, Sztrabón pedig *hégemonesz*nek (vezetőknek). Ők voltak a hagyományok hordozói, a nemzetségi keretek védelmezői, mert politikai, társadalmi és gazdasági hatalmuk ezeken nyugodott. A források alapján társadalmi funkcióik is megállapíthatók. Hozzá tartoztak a király kíséretéhez, akinek közvetlen munkatársai voltak. Ezért nevezi őket Sztrabón *hoitherapotesz*nek (a király segítőinek), akik a király irányítása alatt vezették a társadalmat. Kritón azt állítja, hogy „azok közül, akik a király mellett álltak”, a király egyeseket a földekre, másokat az erődökhöz (várakhoz) rendelt, vagyis olyan feladatok végzését bízta rájuk, amelyek az ókori társadalmakban rendszerint az uralkodó osztály hatáskörébe tartoztak: az adók behajtását, a szükséges tartalékok biztosítását, a közmunkák irányítását, a hadsereg szervezését stb. Amint azt Traianus oszlopa is tükrözi: mindenütt az élen álltak. Ezen 580 dák alak figyelhető meg, s közülük 68 *taraboszesz*, akiket a művész lovon, a várakban vagy harci jelenetekben ábrázol.

Közülük és a papok soraiból választották a királyt, aki viszont követeit a szomszédos népekhez vagy béketárgyalásokra a világi arisztokráciából választotta ki. Dio Cassius elmondja, hogy Decebal a *pilleatusok* közül küldött követeket Traianushoz egy „felsőbb szintű találkozás” megbeszélésére. Amikor a rómaiak a fővároshoz közeledtek, Decebal egy 20 tagú, ugyancsak *pilleatusok*ból álló küldöttséget menesztett a császárhoz. Rendkívüli körülmények között a követségeket a köznép soraiból is összeállíthatták, sőt az is megtörtént, hogy Decebal egy rabszolgát, Callidromust küldte követségbe a partusokhoz. A világi arisztokrácia tehát közigazgatási, politikai, gazdasági és katonai feladatokat látott el, mindenekelőtt azonban a „belső rendet” biztosította, vagyis felügyelt az anyagi javak termelőire.

Az uralkodó osztály másik csoportjához tartoztak a papok. Jordanes a papi rend megszervezését Burebista főpapjának, Deceneusnak tulajdonítja, ám Deceneus legfeljebb bizonyos újításokat vezetett be, és csupán növelte a már azelőtt is nagy kiváltságokat élvező papi rend befolyását.

A papok különféle egyesületekbe szervezkedhettek vallási funkcióiknak megfelelően. Így a forrásokban említett *kapnobatai*, a füsthágók feltehetően füstből jósoltak, és tevékenységüket Mircea Eliade a sámánizmus egyik megnyilvánulási formájának tekinti. A *ktisztai* — valószínűleg a magukat a világi örömtől távol tartó papi szervezeteket jelentette. A Josephus Flaviustól rájuk vonatkozóan használt *polisztai* kifejezést sokféleképpen magyarázzák, mi úgy véljük, hogy a *rab-bimn*nak megfelelő tükörszó lehet, és rajta a „legnagyobbakat”, a papi vezetőket kell értenünk.

A papság sokféle vallási feladatot látott el, ezek között talán a legfontosabb az áldozatok bemutatása volt, amihez — akárcsak az irániaknál — csak a papságnak volt joga. Ők rendelkeztek az ismeretek, a „tudományok monopóliumával”, s külön is foglalkoztak gyógyászattal, asztronómiával, az „égi jelek magyarázatával” és természetesen vallásfilozófiai és erkölcsi kérdésekkel, s akárcsak a kelta druidák, ők voltak az írásbeliség hordozói. Ugyanakkor ők töltötték be a bírászkodási hatáskört is.

A papság politikai és társadalmi szerepének hangsúlyozása az antik forrásokban feljogosít annak feltételezésére, hogy a géta-dákoknál is megvolt az a hatalmi változat, amelyet a szakirodalom kettős királyság néven ismer. Ez tűnik ki Sztrabón megállapításából is: „A király egyetértésben dolgozott vele (azaz a főpappal), mert azt látta, hogy neki köszönhetően az emberek engedelmesebbek lettek, mint korábban voltak. Ugyanis az alattvalók azt hitték, hogy a király az istenek által javasolt parancsokat közvetíti.” Burebista főpapja, Deceneus is meggyőzte a királyt, hogy tegye őt a hatalom részesévé, azt állítva, hogy „ő közölni tudja vele az istenek akarátát”. Jordanes szerint Deceneus utóda, Comosicus csaknem olyan tiszteletben részesült, mint a király. „Őt ugyanis — írja Jordanes — egy személyben királyuknak és főpapjuknak tekintették, s a legnagyobb igazsággal bíraskodott a nép fölött.” Ezt a tisztséget Decebal mellett Vezina töltötte be, akiről Dio Cassius azt jegyezte fel, hogy „méltóságban mindjárt a király után következett”. A papság szerepét és befolyását tükrözi az a sok szentély, amelyeket a hazai régészet az utóbbi évtizedekben tárt fel.

A második nagy társadalmi osztály a köznép, *ethnosz*, melyet a források *capillatinak* vagy *comatinak* neveznek. Ennek tagjai ugyanis nem viseltek süveget, és mint Dio Cassius megjegyzi róluk, nem élveztek kiváltságokat. Jellemzésükre Sztrabón az *euteleszteroi* szót használja, melynek jelentése: szegényebbek, egyszerűbbek, kevésbé értékesek, kisebb rangúak. E csoportba tartozott az egész köznép,

az anyagi javak termelője. Mivel a géta-dákok alapfoglalkozása a földművelés és az állattenyésztés volt, ezért az üstökösök — *capillati* — többsége földműveléssel vagy állattenyésztéssel foglalkozott.

A földművesek faluközösségekben éltek, a föld pedig közös tulajdonban volt, ami azonban nem zárta ki bizonyos magántulajdon, valamint a királyi és az arisztokrácia birtokainak meglétét.

Ismeretes, hogy az ókori földközösségeken belül egy ellentmondásos folyamat megy végbe: egyesek, a vezető rétegek, meggazdagodnak, mások — ezeknek száma már nagyobb — elszegényednek. A keltáknál az elszegényedett, adósságba süllyedt földművesek, a nemesek „kliensei” lettek, vagyis függő helyzetbe kerültek. Ez a helyzet a géta-dákoknál is kialakulhatott. A parasztok a föld használatáért hármas kötelezettséggel tartoztak: adót fizettek, részt vettek a közösségi munkákban (várépítés), és katonai szolgálatot teljesítettek.

A *capillati* csoportba tartoztak a kézművesek is. Ezek jelenlétére utal a geográfus Ptolemaiosz, amikor nagyszámú dáciai városi településről — *poleiszről* — ír, és róluk tanúskodnak a régészetileg feltárt kézműves műhelyek. A kézművesség (fazekesség, fémmezmunkálás, szövés, a bőr feldolgozása stb.) viszonylag magas színvonalat ért el, és általában a belső szükségletet kielégítette. A finomabb cikkeket és a fényűzési termékeket a görög és az itáliai városokból hozták be. Bonyolultabb munkálatok végrehajtására idegen, főként görög és római mesterekhez folyamodtak, amint azt a Decebal és Domitianus császár között létrejött béke feltételei is bizonyítják.

A magaslatokra épült, gyakran megerősített települések mezőgazdasági, kereskedelmi és kézművesi központok voltak. A pénzforgalom fokozódása az i.e. I. századtól kezdve a hazai és a külföldi kereskedők tevékenységéről tanúskodik. A római pénz, különösen a dénár általános használata mellett, a Tiliskán talált pénzverők, stancnik az bizonyítják, hogy ilyen pénzt belföldön is vertek. Mindez jogosan vezet annak a feltételezéséhez, hogy a dák társadalmon belül kialakult a kereskedők rétege, de ennek pontos helyzetét a történeti források hiányában nem ismerjük.

Bár azokat a korábbi feltételezéseket, amelyek a géta-dák rabszolgatartó társadalomról beszéltek, el kell vetnünk, mégsem tagadható (erről ugyanis a források tanúskodnak), hogy e népnél is megvolt a rabszolgaság kezdeti formája. A háborúban ejtett foglyokat nem a gazdasági életben hasznosították, hanem eladásukkal tettek szert nagyobb jövedelemre. Ezt bizonyítja Arisztagorász tiszteletére az egykori Isztria területén állított felirat. A felirat Arisztagorász érdemeit többek között azzal indokolja, „hogy megfelelő összegeket bocsátott a polgárok rendelkezésére foglyaik kiváltására”. Feltételezhető azonban, hogy az uralkodó osztály tagjainak lehetett rabszolgái — amint ezt Tacitus a germánokról állítja —, akiknek földet adtak, majd a termény legnagyobb részét maguknak tartották meg.

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy az i.e. I. században a géta-dák társadalom az osztálytársadalom jellegét mutatja, s megvoltak benne mindazok a feltételek, amelyek szükségessé és lehetővé tették az egységes állam létrejöttét.

Az egység

Az egyesítés nagy műve Burebista nevéhez fűződik, aki sok belső és külső harc árán megteremtette az egységes, központosított, független géta-dák államot. Bár az új állam szilárd politikai, katonai és gazdasági alapokon nyugodott, az arisztokrácia mégsem látta biztosítva kiváltságait, s ezért i.e. 44-ben összeesküvést szőtt ellene. Halálával az ország ismét négy részre hullott szét. Az i. sz. I. század végén Decebal azonban ismét megteremtette az állam egységét, majd győzelmes háborút viselt Domitianus császár ellen. Ennek utóda, Traianus azután napirendre tűzte a veszélyesnek tartott északi szomszéd meghódítását, s két nagy háborúban megtörte a géta-dákok vitéz ellenállását; területük egy részén római provinciát alapított.

A 2500. évfordulót ünnepeelve, a román nép a megtett utat a saját történeti útjának tekinti, mert gyökerei visszanyúlnak azokhoz, akik Hérodotosz állítása szerint a „trákok között a legbátrabb és a legigazságosabb emberek”.